

Yuvarlak Masa Tartışması: Yargının Krizi Üzerine İlhan Cihaner, Selin Aksoy, Ayşe Sarısu Pehlivan

Ulaş KARADAĞ¹

 ¹Research Assistant, Inonu University, Faculty of Law

Özet

Bu yuvarlak masa tartışmasında, Türkiye’de yargının son on yılda derinleşen krizi ve dönüşümü, hukukçu İlhan Cihaner, Avukatlar Sendikası Başkanı Selin Aksoy ve Yargıçlar Sendikası Başkanı Ayşe Sarısu Pehlivan’la birlikte ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk; Yargı; Kriz; Dönüşüm.

On the Judicial Crisis: A Roundtable Discussion

İlhan Cihaner, Selin Aksoy, Ayşe Sarısu
Pehlivan

Abstract

In this roundtable discussion, the deepening crisis and transformation of the judicial system of Turkey in the last decade is discussed with İlhan Cihaner (Lawyer), Selin Aksoy (Chairperson of Union of Lawyers) and Ayşe Sarısu Pehlivan (Chairperson of Union of Judges).

Keywords: Law; Judicial system; Crisis; Transformation.

Corresponding Author	Ulaş KARADAĞ İnönü Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Malatya, , Türkiye
E-mail	ukkibritci@gmail.com
Manuscript received	December 13, 2019
Revised manuscript accepted	December 13, 2019

Yuvarlak Masa Tartışması: Yargının Krizi Üzerine

İlhan Cihaner, Selin Aksoy, Ayşe Sarısu Pehlivan

Türkiye’de yargı uzun zamandır sorunlu bir alan olarak görülüyor. Öyle ki yargı Türkiye’de hiç var oldu mu diye sormak bile mümkün. Öte yandan yargı yine uzun bir süredir yalnızca krize giren değil aynı zamanda kriz üreten bir pratik ve düzenekler alanı olarak karşımıza çıkmakta.

Bu bağlamda Türkiye’de yargının yerleşik kırılma ve fay hatlarına dair nasıl bir çerçeve çizilebilir? Özellikle de son 10 yıllık dönemde söz konusu fay hatları ne ölçüde kırıldı ya da bunlara hangileri eklendi?

İlhan Cihaner: Bu konunun sistematik ve bütünlüklü olarak ele alınması ne kadar gerekli ise, bir o kadar da zor. Gereklilik, hukukun ve yargının Türkiye’de dönüştüğü “şey” ile ilgili. Zorluk ise hukuk ve yargının, dünya konjonktürü kaynaklı sorunları ile konvansiyonel sorunlarının, ülkemize özgü sorunlarla üst üste binmiş olmasından. Ortaya çıkan sonuç ise “kriz” kavramının bile yetersiz kalacağı bir çöküş.

İlk olarak, “fay hattı” nitelemesini en fazla hak eden ve ülkemize özgü olarak nitelendirebileceğimiz temel sorunun, yargıdaki “cemaatleşme” olgusu olduğunu söyleyebilirim. “Fethullahçı Dönem” diye adlandırabileceğimiz dönemden doğru “dersler” çıkartılabilmiş olsaydı sadece belli bir dönem bu adla paranteze alınabilirdi. Bu adlandırma, Fetullahçı yapılanma ile hedef ve gündem birlikteliği içerisindeki iktidarın sorumluluğunu yok sayma olarak değerlendirilmemeli. Bilakis 15 Temmuz’un tozu dumanı dağılmadan bu kez farklı cemaatlerin yargıda egemenlik mücadelesine girişmesi, yargı dışı hiyerarşik yapılara/partilere adlı adınca kontenjan verilmesi -dar ve geniş anlamıyla- cemaatleşmenin artık yerleşik ve yapısal bir sorun haline geldiğinin/getirildiğinin açık göstergesi. Bu durumun yeni bir kırılmaya dönüşmesi kaçınılmaz görünüyor.

Fethullahçı yapılanma ile iktidar/devlet arasındaki “fay hattı” Dershaneler Krizi, MİT Krizi, 17/25 soruşturmaları gibi güçlü ön sarsıntılar geçirdiyse de nihai olarak 15 Temmuz darbe girişimi ile kırıldı. Bu boyutta bir sarsıntının yargıdaki etkilerinin tarihte benzerini bulmak çok kolay değil. Ancak iktidarın “Fetö ile mücadele” diye başladığı uygulamaların zaman içerisinde “riskli” gördüğü başka kişi ve gruplara da genişletmesi “yargıyı fethedilecek” bir alan olarak

görmekten vazgeçmediğini göstermektedir. En önemlisi de Fethullahçı yapılanma ile olan “derdinin” de bu yapılanmanın yapıp ettikleri değil kendisi ile ayrışması olduğunu ortaya koyuyor. AKP/Fethullah birlikteliği dönemine dair hukuki hesaplaşmanın sadece kumpas davaları ve doğrudan AKP’yi ilgilendiren davalarla sınırlı tutulması bu bakışın adaletsizlik üreten bir başka yansıması. Ayrıca bir yandan fiili “etkin pişman” Fethullahçıların kritik konumlarda göreve devam ediyor olması öte yandan “Kripto Fethullahçı” hayaletinin daha epeyce bir müddet yargı üzerinde Demokles’in kılıcı işlevi görecektir olması, bu başlığın yargının temel sorun kaynaklarından birisi olmaya devam edeceğinin ispatı.

Üzerinde durulması gereken bir diğer başlık özellikle insan hakları alanında bir “çıpa” teşkil eden AİHM’nin bu niteliğinin önemli ölçüde ortadan kalkmış olması. AİHM’in OHAL Kararnamelerine dair ihlal iddialarında çözüm adresi olarak “OHAL İnceleme Komisyonunu” göstermiş olması en tipik gösterge. Kuşkusuz AİHM’i idealize eden bir yaklaşım içine sıkışmak doğru değil. Ancak, iktidar ile AYM arasındaki hukuku ve adaleti ikincilleştiren “oldukça uyumlu ilişkiyi” ve verdiği kararların yerine getirilip getirilmediğini bile sorgulamayan bir AİHM ülkemiz için artık hak ve özgürlükleri genişleten vasfını yitirerek hukuksuzluklara AİHM meşruiyeti kazandıran olumsuz bir etkene dönüşmüştür diyebiliriz.

15 Temmuz sonrası ilan edilen OHAL’in amaç ve kapsamı dışında kullanılması yanında neredeyse tüm KHK’ların yasallaşmış olması artık hukukumuzun kalıcı olarak OHAL Hukukuna dönüştüğü anlamına gelmektedir. Bu dönüşümün en çarpıcı yanı iktidarın alanının olabildiğine yargı ve hukuk aleyhine genişlemesi ve cüretinin de artması olmuştur. Üstelik fiili hukuksuzluklar OHAL düzenlemeleri ile yasal çerçeveye oturtulmuş durumda. Olağanüstü olanın “olağana” dönüşmesi söz konusu.

Öte tarafta, hukuk ve yargının yerleşik sorunlarından olan hukuk öğrenimi belki de tarihimizde olmadığı kadar dibe batmış durumda. Yetersiz koşullarda açılmış fakülteler, hukuk disiplini dışında öğretim üyelerinin yaygınlığı, OHAL ihraçları ile çoraklaştırılma, eğitimdeki genel sorunlar ve müfredatın kısırlaştırılmış olması hukuk eğitimini iflas ettirmiş durumda. Hukuk mesleklerine giriş sınavı getirerek ya da sınavlardaki başarı puanları ile oynayarak bu sorunun çözülebileceğini düşünmek sorunun kaynağının bile doğru teşhis edilmediğinin göstergesi. Bu sorunla bağlantılı olarak yargının her kademesindeki yaygın “siyasi kadrolaşma”, liyakatin hukuk ve yargı alanından sürülmesi sonucunu doğurdu. Yargıda olumlu pratikleri içeren “geleneklerin tahribi”nin, şikayetlerin ve disiplin cezalarının artması gibi sorunları çoğaltması kaçınılmaz görünüyor.

Tüm hukuki süreçlerin ve yargının olmazsa olmazı olan avukatlık/savunma mesleğinin gerilemesi de son 10-15 yılın dikkat çekici başlıklarından birisidir. İktidara yakın avukatların adeta yargının sahibi gibi davrandıkları, itiraz eden avukatların ise tutuklanmaya kadar varan yaptırımlara uğratıldıkları, yasa değişiklikleri ile avukatlığın evrensel kazanımlarının yok edildiği bir süreç yaşanıyor. Avukatlık faaliyetinin ve avukatın, savunduğu şüphelilerle/sanıklarla özdeşleştirilerek kriminalleştirildiği, savunma dokunulmazlığının ortadan kalktığı, bilgi ve yeteneğin yerinin ilişkilerin aldığı bir meslek pratiği ileriye dönük büyük bir sorun dinamiği demektir. Hukuku referans alması gereken meslek birliği ise “yerlilik ve millilik” referansı eşliğinde siyasi iktidarın hukuk dışı uygulamalarına alkış tutan bir örgüt görüntüsü çizmektedir.

Mahkeme kararlarının iktidar tarafından tanınmaması son dönemde en üst düzeyde dillendirilir ve belli bir oranda tepki çekerken, şimdi hukuka ve yargıya meydan okumak her kademedede yönetici için vukuat-ı adliyeden. Sofistike bir anayasızlaştırma/cezasızlık pratiği yerini artık lümpen bir “takmama” haline bıraktı. Bu tutumun yargı pratiğine yansımaları ise; artık doğrudan/dolaylı talimata bile gerek kalmaksızın yargıcın ve savcının kendisini iktidarın yerine koyarak hareket etmesi ve kararların “karar merciinde iktidar olsaydı nasıl karar verirdi” sorusuna göre verilmesidir.

Başta HSK olmak üzere yargı kurumlarının demokratikleştirilmesi ve bağımsızlaştırılması konusunda da oldukça geriye gidiş söz konusu. Üst kurulda bakan ve müsteşarın varlığı tartışılırken şimdi geldiğimiz noktada tüm üyelerini yürütmenin (ve artık siyasetin) başının belirlediği bir düzene geçmiş durumdayız. Tam bu noktada, tüm bu başlıklar değerlendirilirken değişen “rejimin” koşullarının göz ardı edilmemesi gereğine işaret etmekte fayda var. Aksi takdirde HSK üyelerini TBMM seçiyor yanılığına düşülebilir!

Hukuk ve yargının en büyük gerilimleri biriktirdiği alanlardan birisi egemen siyasetin(in) yetersiz kaldığı her yerde yargının zor aygıtı olarak iktidardan yana imdada yetişiyor olması. Bu durum; tarafsızlık, bağımsızlık ve “hukukun/yargının siyasallaşması versus siyasetin hukuklaşması/yargısallaşması” tartışmalarını aşan bir durum. Seçimlerin iptali ve kayyum uygulamasının yanı sıra Kavala, Demirtaş, Kozağaçlı tutuklamaları ve Gezi İddianamesi en taze örnekler.

Dünya konjonktürüne paralel olarak özellikle ceza adalet sisteminin neoliberalizasyonu da önemli -ve ihmal edilen- bir başlık. Bunun bir yansıması olarak, devletin terörle mücadele aygıtı olarak örgütlenmesi, aşırı hapsedme, yargının özelleştirilerek kamusal niteliğinin geriletilmesi, suçlulaştırma, düşman ceza hukuku pratiği, yeni cezalandırma anlayışı, kitlesel

kapatma ve güvenliğin paranoyaklaştırılması gibi olgular büyük sorun kaynakları. Tüm bunlar bir yandan, hukuk devletinin olmazsa olmazı olan kuvvetler ayrılığının geriletilmesi ve yargının tarafsızlık/bağımsızlık sorunu gibi geleneksel sorunları üzerinde çarpan etkisi yaparken öte yandan yeni fay hatları olarak gerilim biriktiren unsurlar.

Yargıdaki bu dönüşüme savunma ve avukatlık mesleğinin dönüşümü perspektiflerinden bakıldığında neler dikkat çekiyor? Ayrıca, bu dönüşüm karşısında yargı alanı içinden geliştirilen mücadele ve dayanışma pratiğini kısaca değerlendirebilir misiniz?

Selin Aksoy: Türkiye’de yargının dönüşümü maalesef uzun bir zamana yayılmış ve gerçekten de rejimin dönüşümü ile paralel ilerleyen bir süreç. Son yargı reformu stratejisi kapsamında yapılan değişiklikler ile artık yeni yargı sisteminin son adımlarını görmekteyiz.

Hatırlanacağı üzere Türkiye’nin dönüşümünün ilk önemli adımı Ergenekon operasyonuydu. Devamını Oda-Tv, Balyoz Davası, ÇYDD’ye dönük operasyonlar, KCK soruşturmaları, Şike Davası ile siyasi rejimdeki yapısal değişiklikler izledi. Anayasa’nın 26 maddesinin oyladığı 12 Eylül 2010 referandumu ile esas olarak HSYK’nin ve Anayasa Mahkemesi’nin yapısı ve işleyişi değiştirildi, HSK tarafından yapılan hâkim ve savcı atamaları adeta bir ceza uygulaması haline dönüştürüldü. Bu sırada cemaat, yargı içerisinde daha fazla örgütlenme alanı buldu, bu konsensüs ise 17-25 Aralık ve 15 Temmuz süreçleri ile sona erdi. İktidar; 2017 referandumu ile rejimi değiştirerek, hukuk alanında da kendi “iktidarını” kurmuş oldu. Bu süreçler ile adil yargılanma hakkı ve hukuk güvenliği gibi hukukun temel prensipleri artık sadece kâğıt üzerinde kalmıştır. Parlamento devre dışı bırakılmış, “yasa yapma yetkisi” dâhil yetkileri “yeni biçimi” ile yürütmeye devredilmiştir. Türkiye’de iktidar kendi hukukunu yaratmaktadır. Bu yeni bir hukuk ve yeni bir yargılama pratiğidir.

Yargının bir diğer ayağı olan savunmaya yani avukatlara baktığımızda ise avukatların - hâkim ve savcılara yapılan sürgünler ve diğer müdahalelerin gösterdiği üzere- doğrudan iktidarın aracı/aygıtı haline gelmediği söylenebilir. Avukatların bu tabloda, yapısal olarak devlet/iktidara bağımlı olmamaları ve tarihten gelen bağımsızlıkları gereği iktidarın boyunduruğuna girmemeleri AKP iktidarının avukatlara yönelik de kimi müdahalelerinin bulunmadığı anlamına gelmiyor. Artık avukatlar yalnızca savunma görevlerini yaptıkları için yargılanmakta ve hukuka aykırı bir şekilde hüküm dahi giyebilmektedir. Yargı Reformu Strateji belgesi kapsamındaki TBB yapısının değişikliğine ilişkin tasarılar ve Avukatlık Kanunu’nda

yapılması planlanan değişiklikler ile avukatlık mesleği iktidara daha fazla bağımlı ve “iktidarın istediği gibi” yapılmaya çalışılıyor.

Öte yandan, Avukatlık mesleğinin 2000’ler sonrasında büyük ölçüde neoliberal politikalarından etkilendiğini ve kamu görevi niteliğinden uzaklaştırılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Müfredatının ve eğitimci kadrosunun yetersiz olduğu, lojistik ve kültürel olanaklardan yoksun üniversitelerden her yıl onbinlerce öğrenci mezun olarak dikkate değer bir işgücü yığılmasına neden oluyor. Üretim araçlarına nüfusun azınlığının sahip olduğu kapitalist bir düzende ise bu işgücünün eşit ölçüde emek üretip bu emeğinin karşılığını alabileceği bir ortam mümkün olamıyor. Üretimdeki pozisyonlarının bu şekilde değişmesi avukatlar arasında da sınıfsal bir tabakalaşmaya yol açmakta. Dolayısıyla avukatlık mesleği öncelikle iktisadi sistemden ve bu doğrultuda yargı sistemindeki piyasalaşmadan ve özelleşmeden öncelikle etkileniyor ve işçileşiyor. TBB’nin 31 Aralık 2018 tarihli verilerine göre, Türkiye’deki avukat sayısı 116779’u bulmuş durumda. Bir öncesi sene bu sayının 106496 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bir yıl içerisinde yaklaşık 10.300 avukatın mesleğe katıldığı gerçeği ile karşı karşıyayız. Stajyer avukatlar bugün sigortasız olarak düşük ücretlerde veya bazen hiç ücret almadan çalışıyorlar. Tek başına bürosunu açabilen avukatlar ise eşitsiz ve haksız bir “rekabet” ortamında “hukuk pastası”ndan bir kırıntı “koparabilmek” adına tercih yapamadan iş üstlenmekte ve ayakta durmaya çalışmaktadır. İşçi avukatlar ise günde en az 12 saat çalışarak, insanlık dışı şartlarda, kimi zaman sigorta primleri eksik ödenerek ve düşük ücretlerde çalışmaktadır. Böyle bir ortamda biz, avukatların ancak örgütlenerek bu sorunları aşabileceğine inanıyoruz.

Yargı içerisindeki örgütlenmede ise, Yargıçlar Sendikası’nın, iktidarın özellikle hedefi haline gelen yargıçlar ve savcılar arasında önemli bir örgütlenme pratiği gerçekleştirmeye çalıştığını ve bu örgütlenme mücadelesi nedeniyle sendika üyelerinin sürgün, yer değişikliği, disiplin soruşturmaları vs. gibi sonuçları oldukça ağır olabilen bedeller ödediğini görmekteyiz. 2014 yılında kurulan Sendikamız ise avukatların örgütlenebileceği tek sendika olarak hem avukatların çalışma hayatlarına ilişkin hakları için mücadele ederken aynı zamanda hukuk devletinin gereği olarak, yargıç, savcı ve avukatlar ile bu üç mesleğin adaylarının ve de tüm çalışanların, temel hak ve özgürlükler bağlamında, idari ve mali vesayet de olmadan örgütlenmelerini, örgütlenmeleriyle ilgili her türlü kısıtlama ve sınırlandırmaların da kaldırılmasını, bunun tüm çalışanlar yönünden de gerçekleştirilmesi için mücadele etmektedir.

Barolar, sahip oldukları üye sayısına rağmen, Avukatların birlikte mücadelesinde aşama kaydedemiyor, Türkiye Barolar Birliği'ni temsil ettiğini ilan eden Başkan Feyzioğlu ise iktidar ile uyumlu bir pozisyon almaya dikkat ederek maalesef hem avukatlığın hem de yargının olumsuz yöndeki bu dönüşümüne katkıda bulunuyor. Oysa bugün yargıç ve savcılar ile avukatların örgütlü olarak birlikte mücadele etmesi, bu mücadelenin ise temsili olmayı aşarak kitleleşmesi ve bir baskı gücü olması gerekmektedir.

Gelelim kürsüye. Yargıçların iktidar karşısındaki konumları politik davalarda verilen kararlar ve sürgün kararnameleri gibi çeşitli konular vesilesiyle son zamanlarda çokça tartışılan başlıklardan biri haline geldi. Bu vesileyle yargıdaki dönüşümün özellikle de yargı bürokrasisi bakımından temel uğraklarına dair neler söylenebilir? Ek olarak, aynı soruyu size de sormak istiyorum; bu dönüşüm karşısında yargı alanı içinden geliştirilen mücadele ve dayanışma pratiğini kısaca değerlendirebilir misiniz?

Ayşe Sarısu Pehlivan: Yargıdaki dönüşümü özellikle yargı bürokrasisi bakımından anlayabilmek ve anlatabilmek için Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasasından başlamak gerekir.

1921 Anayasası'nda yargıya ilişkin bir düzenleme yoktur. Bu nedenle bazı kesimler yargıyla ilişkili olarak 1876 tarihli Kanunu Esasi'nin yürürlükte olduğunu söylemektedirler. 1921 Anayasası'nın yürürlükte olduğu olağanüstü dönemde kurulan İstiklal Mahkemelerinde görevlendirilen hakimlerin meclisin kendi içindeki kişilerden yine meclis tarafından seçildiğini de tarih kitaplarında okumuştuk. Bu haldeki yargıda yargı bağımsızlığından bahsetmek mümkün değildir.

1924 Anayasası'na baktığımızda 8. maddede "yargı yetkisinin millet adına usulü ve kanunu dairesince bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır" düzenlemesinin bulunduğunu görürüz. Yargı Kuvve-i Kaziye başlığı altındaki 53 ve 67. maddelerde yargıya ilişkin düzenlemeler vardır ve bunlar Yüce Divan (bakanları yargılamak üzere kurulmuş), Şurayı Devlet ve Temyiz Mahkemelerine ilişkindir. Danıştay yani önceki adı ile Şurayı Devlet yargı bölümünde olmayıp yürütme bölümünde düzenlenmiştir. Tüzüklerin dahi yasaya uygunluk denetimini yapamayan bir yapıdaydı. Anayasa Mahkemesine dair bir düzenleme de bulunmamaktadır. 24 Anayasasının 54.Maddesinde hakimlerin bağımsızlığı ilkesi tanımlamıştır. Ancak bağımsızlığın gereği olan güvencelere ilişkin bir düzenleme getirilmemiştir.

1961 Anayasasının 7.maddesinde yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı düzenlemesi bulunmaktadır. Hakimlik teminatı tanımlanmıştır. Yüksek Hakimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Uyuşmazlık Mahkemesi gibi yüksek mahkemeler tek tek düzenlenmiştir. 1971 yılındaki anayasa değişikliği ile yine yargya dair bir kısım değişiklikler ve eklemeler yapılmış ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesine anayasada yer verilmiştir.

1982 Anayasası ise önceki anayasalara göre kazuistik yöntemle ve daha ayrıntılı şekilde hazırlanmıştır. Zaman içerisinde pek çok değişikliğe uğramıştır. 9. maddesinde yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir. Adli ve idari yargı ilk derece mahkemeleri, yüksek mahkemeler, askeri mahkemeler düzenlenmiştir. Doğal yargıç ilkesi 37. maddede düzenlenmiştir. Olaylardan önce mahkeme kurulmasının gerekliliğine, olaylardan sonra mahkemelerin kurulmasının yasaklanmasına ilişkin düzenlemedir bu. Yargıçların bağımsızlığı 138. maddede düzenlenmiş olup, 139. maddede de yargıç teminatı düzenlenmiştir. 1982 Anayasası'nın 159. maddesi Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna ilişkindir. Bu maddeye göre kurulun başkanı Adalet Bakanı olup, müsteşar doğal üyesidir. Yargıtay genel kurulunun kendi üyeleri arasından seçtiği üç kişi, Danıştay genel kurulunun kendi üyeleri arasından seçtiği iki kişi olmak üzere toplam yedi kişiden oluşan HSYK, hakimler ve savcılar hakkında tek karar mercii olarak konumlandırılmıştır.

2010 yılındaki anayasa değişikliğiyle birlikte HSYK'nın yapısı ve üyelerinin seçim usulü değiştirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre adli yargı ilk derece mahkemelerinden yedi asıl üç yedek, idari yargı ilk derece mahkemelerinden üç asıl iki yedek üye, doğrudan ilk derece mahkemeleri yargıç ve cumhuriyet savcılarının oyları ile seçilmektedir. Kurul, ayrıca, Yargıtay üyelerinin kendi aralarından seçtikleri dört üye, Danıştay üyelerinin kendi üyeleri arasından seçtikleri iki üye, Adalet Akademisi'nin kendi üyeleri arasından seçtikleri bir üye ile birlikte Adalet bakanı ve müsteşarından oluşmaktadır.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğinde de yine yargının en temel kurulu olan HSYK'nın yapısı ve üyelerinin seçim usulü değiştirilmiştir. Bu kez yüksek ibaresi kaldırılmış ve üye sayısı 13'e düşürülmüştür. Kurulun başkanı yine Adalet Bakanı, müsteşarı doğal üyedir. Bununla birlikte üç üyesi birinci sınıf adli yargı yargıç ve cumhuriyet savcıları, bir üyesi idari yargı yargıç ve cumhuriyet savcıları arasından Cumhurbaşkanı'nca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi hakimlik mesleğine alınmasına engel bulunmayan yüksek öğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile meslekte fiilen 15 yılını

doldurmuş avukatları arasından TBMM tarafından seçilmektedir. Öğretim üyeleri ve avukatlar arasından yapılacak seçimde, bir üyenin avukat, bir üyenin de akademisyen olması zorunludur.

Uzun bir zamana yayılan tüm bu anayasal düzenlemeler doğrultusunda yargıya baktığımızda, en fazla değişikliğe uğratılan yargının hep elde tutulması gereken bir kuvvet olmasının arzulandığı görülüyor. Ancak çok yakın tarihi, özellikle de 2010 ve 2017 değişikliklerini incelemek, bu dönüşümün baş döndürücü bir hızda olduğunun anlaşılması bakımından önem arz etmektedir.

2010'a kadar -yüksek yargının kendi içinden seçtiği üyeler ile Adalet Bakanı ve Müsteşarından oluşan- HSYK ile ilgili en çok eleştirilen konu, siyasi bir kimliğe sahip Adalet Bakanı ve Müsteşarının yargı bağımsızlığını etkiliyor olmalarıydı. Adalet Bakanlığı Müsteşarının, 2010 anayasa değişikliği yapılmadan önceki son kararnamelerin görüşüldüğü kurul toplantısına katılmayarak kurulun çalışmalarını nasıl tıkadığını hatırlamak bu bakımdan önemli. Bu dönemde Anayasa değişikliğine gitmek için neler yapıldığını, kurulun nasıl yıpratıldığını da hatırlamak gerekir. Yapılmak istenen değişiklik, ilk derece mahkemeleri yargıç ve cumhuriyet savcılarını tarafından belirlenecek olan HSYK üyelerinin çokluğu sayesinde yargıdaki sorunların çözüleceği ileri sürülerek referanduma götürülmüştür. Birbiriyle ilintili olmayan pek çok madde bir arada referanduma götürülmüş ve yetmez ama evet kampanyasının desteğiyle anayasa değişikliği gerçekleştirilmiştir. Bu kez de yargı, Adalet Bakanlığı bürokratları ile birlikte önce cemaatçi sonrasında Fethullahçı Terör Örgütü mensubu oldukları söylenen grubun üyelerine teslim edildi. Bu kişilerin 15 Temmuz sonrasında ihraç ve tutuklanmaları gerçekleştirildi, bir kısmının yargılamaları hala devam ediyor.

2010 HSYK'sı tarafından yapılan atamalarla şekillendirilen yargı aracılığı ile bir taraftan kurumlar ve kişilerin hukuk dışı işlemlerle yok edilme ve itibarsızlaştırıl pratiklerinin, diğer taraftan sade vatandaşın dahi telefon görüşmeleri yapamayacak kadar korku duymasına neden olan kimi yargılamaların hayata geçtiğine hepimiz tanık olduk. Bu yargılamalardaki haksız ve hukuksuz uygulamalar -belirtildiği üzere- Ergenekon, Balyoz, Oda Tv, KCK, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, vs. gibi davalarda vücut buldu. Yani bu kez yargının uğrak yeri Fethullahçı yapılanmaydı. Siyasi iktidar, anayasa referandumuna götürülerek oluşturulan ve Fethullahçı yapıya teslim edilen yargıdan zarar görmeye başladığı süreçle beraber -bu dönemde Mit Müsteşarının ifadeye çağrıldığını, 17-25 Aralık olaylarını, bazı bakanların çocuklarının ifadeye çağrıldığını gördük- 2014 yılında HSYK seçimleri yapıldı. Bu seçimde siyasi iktidar, yargıç ve savcılarını siyasi düşüncesi, dini inancı, mezhebi üzerinden sayılara bölmüş,

birtakım kotalar üzerinden Yargıda Birlik Platformu adıyla bir platform oluşturarak seçimlere müdahil olmuştur. Bu platformun şu anda dernek statüsünde olduğunu ve yargı adına gerçekleştirdiği herhangi bir çalışmasına rastlamadığımızı da belirtmek isterim.

2014 HSYK seçimleri sonucunda, çoğunlukla iktidarın belirlediği adayların seçimi kazanmasıyla oluşan HSYK çalışmalarına başladı. Bu çalışmalar cemaatle mücadele adı altında yapılırken, iktidarın yargı alanındaki yanlışlarına yanlış diyenler -özellikle Yargıçlar ve Savcılar Birliği ve Yargıçlar Sendikası üyeleri ve 2014 seçimlerinde aday olan meslektaşlarımız- kıdem ve liyakatlerine uygun olmayan yerlere sürgün edilerek emekliliğe zorlandı. Yargının uğrak yeri yine siyasetti. Siyasetçi artık her şeyin yargı eliyle istediği şekle büründürülebileceğini öğrenmişti.

İktidar ile Fethullahçı yapılanma arasında karşılıklı hamleler ile geçirilen sürenin sonunda 15 Temmuz 2016'da çok ciddi bir darbe teşebbüsü gerçekleşti. Hemen akabinde OHAL ilanı ve OHAL gölgesinde 2017 nisan ayında anayasa değişikliği için referandum yapılarak yine yargıda yargının en üst kurulu olan HSYK'nın yapısı değiştirildi. Öncelikle kurulun adındaki yüksek ibaresi çıkartıldı, yukarı da bahsettiğim şekilde yapısı ve seçim usulü değiştirildi. Bu kez herkesin basından takip ettiği, yargıda Fethullahçı yapının yerine Menzil, Hakyol, İskenderpaşa cemaatlerinin etkin hale geldiği, Adalet Bakanlığı genel müdürlüklerinin ve dairelerinin bu cemaatlerce paylaşıldığı haberleri yayılmaya başladı. Bu arada Yargıda Birlik Derneği'nin sol görüşlü, alevi olan üyeleri biraz kenara alınmış; ön saflarda bulunan üyeler ise Yargıtay ve Danıştay üyesi yapılarak payelendirilmiştir.

Yargının bir uğrak yeri de yine kamu oyununun yakından takip ettiği özellikle İstanbul Adliyesinde Pelikan grubu olarak bilinen bir grup olmuştur. Bu grubun HSK üzerindeki ve yargı bürokrasi üzerindeki etkisini basında da yer aldı: Yargıç ve Cumhuriyet savcılarının atamalarının ve sürgünlerinin yapıldığı, yetkilerinin belirlendiği ve hatta bu grubun Adalet Bakanının değiştirilmesi için uğraştığını bile yazıldı gazetelerde. Sonuçta Adalet Bakanının galip geldiği ve grubun etkisinin kırıldığı da duyuldu.

Kısacası yargı üzerinden yine hesaplaşmalar gerçekleşmiş ve yargı yine cemaatler ile siyasetçiler arasına sıkıştırılmıştır. Aslında sadece ve sadece evrensel hukuk ilke ve kurallarınca biçimlenmesi gerekirken, yargı bu süreçte yürütme gücü, silahlı kuvvetler, cemaatler gibi uğrak yerlerince biçimlendirilmiştir. Henüz kısa vadede yargının durması gereken yere, yani evrensel hukuk kurallarıyla hukuk devleti ilkelerinin tam olarak işlediği yere ulaşması mümkün görünmemektedir.

Bu haldeki yargının ilerici unsurları nelerdir ya da kimlerdir diye sorulduğunda, Yargıçlar Sendikasını, baroları, hukuk örgütlerini ve hukuku önceleyen grupları sayabiliriz. Tüm yaşananlar sonrasında artık hukukun geleceğinin tehlikede olduğunu ve çareyi başkasında özellikle iktidarda aramanın nafile olduğunu görenler birlikte çare aramaya, bizzat çare olmaya kendilerini mecbur hissetmişlerdir. Ancak birlikte mücadeleyle aydınlık günlere ulaşılabileceğine inananlar, ortak paydanın cumhuriyet ve hukukun üstünlüğü olduğu konusunda hem fikir olmuşlardır. Mücadele çalışmaları bazen paneller, bazen konferanslar ve bazen de basın demeçlerinde vücut bulmuştur. Bu mücadeleler elbette önemlidir. Ancak yeterli değildir. Hala korkuları ile yüzleşemeyen, mevcut konumunu riske atamayan birçok meslektaşımız bulunuyor. Mücadele alanına bu kişilerin de girmesi gerekiyor. Bu kişiler sessiz kaldığında sıranın kendilerine muhakkak geleceğini hatırlatmak ve onları da harekete geçirmek gerekiyor. Umut olmak umut vermek bu noktada çok önemli.

Bir taraftan da uluslararası yargı örgütleri ile bağ kurmak gerekiyor. Bu konu da çok ilerleme kaydettiğimizi söyleyemiyorum ne yazık ki. Basının durumu malum; birkaç yayın kuruluşu dışında bu mücadeleyi destekler mahiyette haber yapılmadığı, yapılan çalışmaların kamuoyuna duyurulmadığı ortada. Türkiye yargısının, yargıç ve savcılar içinde gerçekten bağımsız ve tarafsız bir yargıya özlem duyan ve her şeyi göze alanların yalnız bırakıldığını düşünüyorum. Bu da yargının kendisi dışında herkesten bağımsız olmasını isteyen siyasetçinin işine geliyor.

Bu konuda son olarak şunu söylemek istiyorum. Adalet ancak yurttaş isterse gerçekleşen bir fikirdir. Adalet isteyen yurttaş adaletli siyasetçiler seçecek ve adaletli siyasetçi eliyle mevzuat oluşturulduğu zaman da siyasetin dokunmadığı bir yargı sistemi işlemeye başlayacaktır. Yani yurttaş adaletli yaşam isteğini siyasetçiyi değiştirerek hayata geçirmek zorundadır. Elbette STK ve Barolar çalışmaya, siyaseti beslemeye devam edecektir. Yargıya güvenin yüzde yirmilerden yüzde otuzlara çıkmasının övünç meselesi yapıldığı bir dönemden geçiyoruz. Bu durumdaki bir yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığını konuşabilir miyiz? Elbette hayır. Yargının bağımsız ve tarafsızlığı ile ilgili söyleyecek her söz afaki ve hamasi söz olarak kalacaktır. Yargının devlet iktidarını özgürlükler lehine kısıtlayıcı fonksiyonunun olduğunu bilen ve uygulayan yargıç sayısının hızla azaldığını söyleyebiliriz. Hukuk devletinin karşıtı polis devletidir. Polis devletinde yargı denetimi yoktur. İktidar gücü sınırlanamaz, denetlenemez. Bağımlı yargıda kişi güvenliği yerini güvensizliğe bırakmıştır. Demokrasinin tüm kuralları işlevsiz kalmıştır. Uzunca bir süredir politik davaları hep birlikte izliyoruz. Bunlar içerisinde

Alman gazeteci Deniz Yücel davası, Rahip Branson davası, Cumhuriyet Gazetesi davası, HDP genel başkanı ve milletvekillerinin davası, Çağdaş Hukukçular Derneği Başkanı Selçuk Kozağaçlı ile dernek üyelerinin yargılandığı davalar, Barış Akademisyenleri davası ve duruşmaları , istinaf kararları, Yargıtay kararları, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru üzerine verilen kararlar, mahkemelerin bu kararı tanımayan kararları, siyasilerin tazminat davaları, Cumhurbaşkanına hakaret yargılamaları sayılabilir. Tabi ki bu arada YARSAV Başkanı Murat Arslan davasını da atlamamak gerekiyor. Soruşturmaları ve yargılamaları yapan yargıç ve savcıların psikolojisinin ne olduğunu bilmek gerekiyor. Açığa alınma, Fetö suçlaması, sürgün edilme ve bilmediğin bir mevzuatı uygulamak zorunda kalacağın yeni bir mahkemede yetkilendirilme gibi her türlü yargıç teminatından uzak uygulamalar nedeniyle gerçek bir hukukçu duruşu sergilenmesinin beklenmesi hayaldir.

Başta sendikamızın üyeleri olmak üzere hukuku gerçekten savunanların başlarına neler gelebileceğini önceki yıllarda gördük. Türbanlı yargılama yapılamaz diyen üyelerimizin tuttukları tutanaklar nedeniyle disiplin cezalarına çarptırılmaları ve yine birçok üyemizin sendikal çalışmaları nedeniyle ülkenin dört bir tarafına sürgüne gönderilmelerinin yanı sıra Cumhurbaşkanına hakaret yargılamasında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvuru yapan, beraat kararını veren meslektaşlarımızın başına gelenleri saymakla bitiremeyiz. Tüm bu sıkıştırılma içerisinde hukuku seçenler, anayasal hak ve özgürlükleri önemseyen ve özellikle de örgütlenerek örgütünün desteğini arkasında hissedenler her kararname döneminde istifaya zorlamak için sürgün edilmişlerdir. Örgütlenme özgürlüğünü engellemek için yapılan sürgünler sendikamız tarafından kamuoyuna duyurulmuştur. En yakın tarihte sendikamızın önceki dönem başkanları, yönetim kurulu üyelerinin sürgüne gönderildiği kararnameleri hatırlayalım. Yine sendikalı olduğu için Mardin, Malatya, Van, Kahramanmaraş, Urfa'ya sürülen ve bu sırada hayatını kaybeden üyelerimiz olduğunu da hatırlatmak istiyorum. Siyasetçinin isteği ile HSK bu tasarrufları yapmaktadır. Fakat unutulmasın ki her sonuç başka bir sonuç doğuracak ve herkes bir gün adalet dileyecektir.

Yargıda reform denilerek sürekli kendisini tüketen bir yargının, bizlere ve gerçekten hukuk diyen herkese ihtiyacı var. Bizim ihtiyacımızsa, bir araya gelebilme yollarını açmak veya yeni yollar bulabilmektir. Yargının yeniden inşası için birlikte çalışmak ve mücadele etmek isteyen herkesi örgütlü mücadeleye davet ediyorum.

Yanıtlarınız için teşekkür ederim.

ORCID ID

Ulaş KARADAĞ

<https://orcid.org/0000-0001-9775-5589>

Declaration of Conflicting Interests

The author declared that there were no conflicts of interest with respect to the authorship or the publication of this article.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar bu makalenin yazarlık veya yayımlanmasına ilişkin olarak hiçbir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.